

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Humanistisch Verbond
Weteringschans 259
1017 XJ Amsterdam

Postbus 20061
2500 EB Den Haag
Nederland
<http://www.government.nl>

Kopie aan
Leden van de Vaste
kamercommissie voor
Buitenlandse Zaken

Datum 25 november 2016
Betreft Positie van ongelovigen in het Nederlands mensenrechtenbeleid

Hartelijk dank voor uw brief waarin u aandacht vraagt voor de positie van ongelovigen in het Nederlandse mensenrechtenbeleid in het kader van de Mensenrechtenrapportage 2015.

Via deze brief laat ik u graag weten dat het kabinet uw zorg over de vervolging en bedreiging van ongelovigen deelt en hierop actief beleid voert. De positie van ongelovigen is, net als religieuze minderheden, integraal onderdeel van de Nederlandse inzet op de bevordering van vrijheid van godsdienst en levensovertuiging, juist omdat, zoals u terecht stelt, religieuze voorschriften als onverenigbaar met mensenrechten en levensovertuiging kunnen worden beschouwd. Om niemand uit te sluiten is deze inzet gericht op het individu en niet op specifieke groepen.

Het actieve beleid van het kabinet krijgt op vele verschillende manieren vorm in de praktijk, zowel door de inzet van de Mensenrechtenambassadeur, door de financiering van projecten uit het Mensenrechtenfonds als door internationale samenwerking in multilaterale gremia. Deze inspanningen en de resultaten daarvan worden – net als inspanningen en resultaten op andere prioritaire thema's - vanwege de aard en omvang van de Mensenrechtenrapportage, niet integraal opgenomen in de Mensenrechtenrapportage.

Zoals u reeds signaleert, vinden de Nederlandse inspanningen hun weerslag in de gesprekken die door de Mensenrechtenambassadeur worden gevoerd. Ook tijdens zijn meest recente reizen naar Irak en Bangladesh heeft hij het recht om niet te geloven uitgebreid aan de orde gesteld. Niet alleen in gesprekken met de autoriteiten, maar ook tijdens publieke optredens, zoals bij het *Middle East Research Institute* in Erbil en bij de Universiteit van Dhaka.

De Mensenrechtenambassadeur overlegt altijd met Nederlandse maatschappelijke organisaties die zich inzetten voor mensenrechten voorafgaand aan zijn reis. Tevens organiseert hij een bijeenkomst na terugkomst om verslag te doen van zijn reis. Uw organisatie heeft deelgenomen aan deze bijeenkomsten in verband met de reis naar Bangladesh. Graag nodig ik u van harte uit ook aan de bijeenkomsten voor andere landen deel te nemen om uw kennis, ervaring en suggesties mee te kunnen nemen bij de voorbereidingen van de reizen. Zo zal de Mensenrechtenambassadeur volgend jaar

Pakistan wederom bezoeken. Ik stel voor dat de Mensenrechtenambassadeur ter voorbereiding van die reis spreekt met de vertegenwoordigster van de Pakistaanse Atheïstische en Agnostische Alliantie. Voorts raad ik u graag aan – naast het Breed Overleg Godsdienstvrijheid, waaraan u reeds deelneemt - nauw contact te houden met het Breed Mensenrechten Overleg (BMO). Het BMO coördineert de bijeenkomsten met de Mensenrechtenambassadeur. Onze referentie

Ook middels het Mensenrechtenfonds wordt actief ingezet op de bevordering van het recht niet te geloven. In de Mensenrechtenrapportage 2015 wordt geen volledige opsomming van alle concrete projecten gegeven die via het Mensenrechtenfonds worden gesteund, maar zijn slechts enkele voorbeelden opgenomen van activiteiten en projecten op het gebied van vrijheid van godsdienst en levensovertuiging. Het in de Mensenrechtenrapportage genoemde project *Strengthening voices, sensitizing voices, connecting voices* van Mensen met een Missie, besteedt overigens in hun programma in India en Indonesië ook aandacht aan de vrijheid om niet te geloven. Maar ook van vele andere projecten die zich richten op de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging maakt de bevordering van de positie van ongelovigen integraal deel uit.

Graag attendeer ik u erop dat projecten zowel gefinancierd kunnen worden uit het centrale mensenrechtenfonds (in geval van projecten die in meerdere landen plaatsvinden) als uit het decentrale mensenrechtenfonds (in geval van projecten die in één land plaatsvinden). Financiering is afhankelijk van de voorstellen die binnenkomen bij respectievelijk het departement en de betrokken ambassades. Binnenkort zal op deze website: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/subsidies-voor-ontwikkelingssamenwerking-en-europa/inhoud/subsidies-maatschappelijke-organisaties/mensenrechtenfonds> het nieuwe subsidiebeleidskader voor centrale mensenrechtenprojecten gepubliceerd worden. Ook is op deze website informatie te vinden over de aanvraag van middelen uit het decentrale mensenrechtenfonds.

Ook is Nederland actief in verschillende multilaterale gremia, zoals de EU, OVSE en de VN. Zo spant Nederland zich actief in voor progressieve teksten in resoluties over vrijheid van godsdienst en levensovertuiging. Dit heeft tijdens de 68e zitting van de Algemene Vergadering van de VN geresulteerd in de opname van het recht om van geloof te veranderen en het recht op het niet hebben van een geloofsovertuiging in de resolutie over vrijheid van godsdienst en levensovertuiging.

Uw inzet en informatievoorziening op het gebied van ongelovigen wordt zeer gewaardeerd. Ik ben verheugd dat ook dit jaar het *Freedom of Thought Report* weer aan de Mensenrechtenambassadeur wordt aangeboden op 13 december a.s.. Naast de al bestaande contacten tussen uw organisatie en mijn ministerie in het kader van het Breed Overleg Godsdienstvrijheid, is het vanzelfsprekend ook mogelijk om in een apart overleg de positie van ongelovigen in het Nederlandse mensenrechtenbeleid te bespreken. Graag stel ik voor dat u dit gesprek met de Mensenrechtenambassadeur voert, bijvoorbeeld en marge van de aanbidding van uw rapport.

De Minister van Buitenlandse Zaken

Bert Koenders